

SPACER PO PARYŻU ŚLADAMI KULTURY POLSKIEJ

Barbara Kosta

Agnieszka Grudzińska

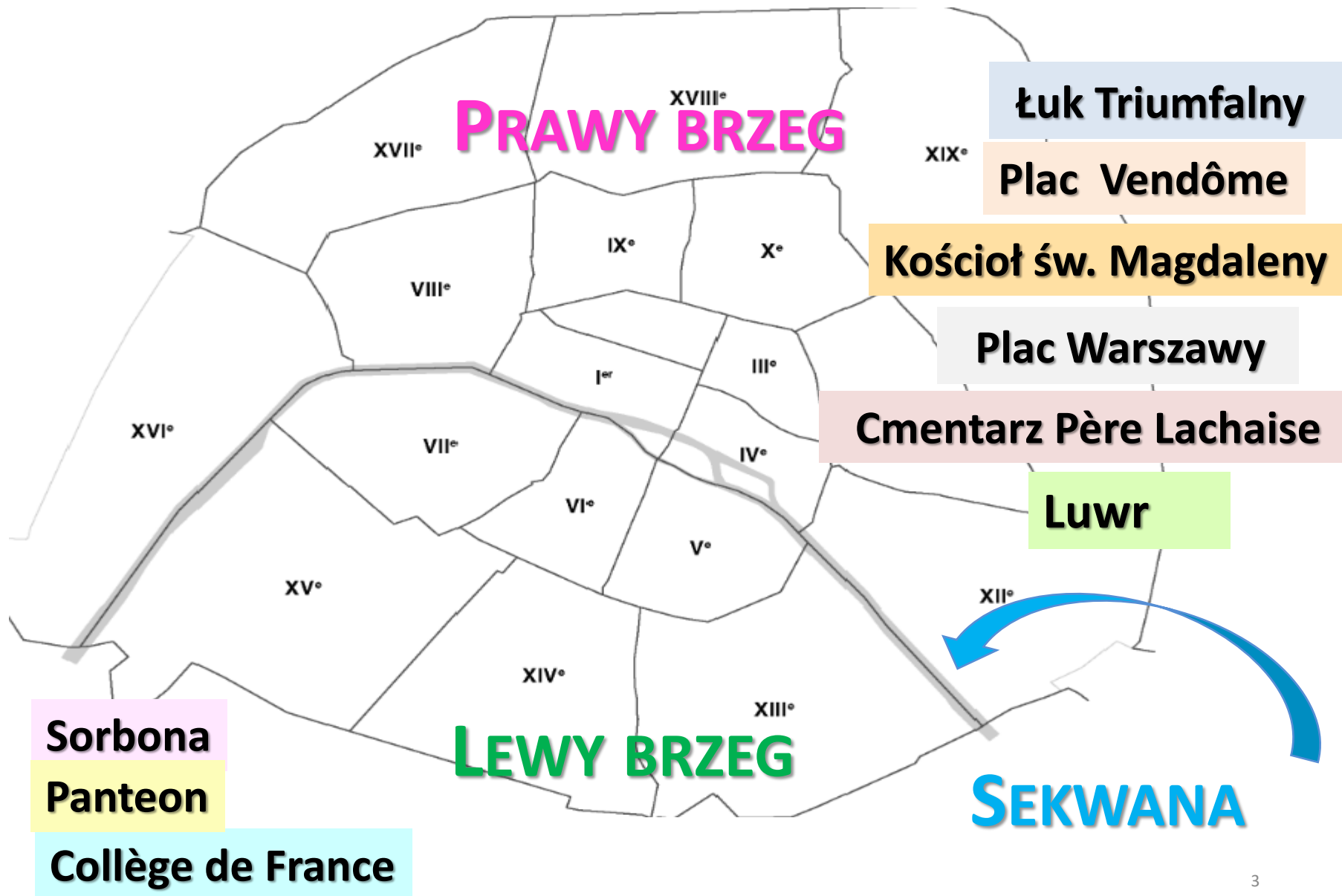
kosta@womczest.edu.pl

grudzinska@womczest.edu.pl

Paris en une minute : visite de la ville de l'amour

<https://www.youtube.com/watch?v=-d0ZFJ2gpOo>

ŚLADY POLSKOŚCI ...

- Nabrzeża **Sekwany** i jej **mosty** (**Pont Neuf**, **Pont de la Tournelle** i **Pont Charles de Gaulle**)

- **Sekwana** i jej dwie wyspy:
 - **Wyspa Św. Ludwika (L'île St-Louis)**
(Biblioteka Polska, Hotel Lambert)
 - **Wyspa Cité (L'île de la Cité)**
(Katedra Notre -Dame, Conciergerie)

LEWY BRZEG

- **Dzielnica Łacińska (Quartier latin)**
(Sorbona, Panteon, Collège de France)
- **XIII dzielnica**
(Dom Św. Kazimierza)

PRAWY BRZEG

- Luwr
- Plac Vendôme
- Kościół św. Magdaleny
- Opera Garnier
- Łuk Triumfalny
- Plac Warszawy
- Cmentarz Père Lachaise

PONT NEUF

Najstarszy most Paryża, którego budowę zlecił **Henryk III**, były król Polski znany jako **Henryk I Walezy**.

W 1906 r. przy zbiegu **Pont-Neuf** i rue Dauphine, zginął w wypadku Pierre Curie, **mąż Marii Skłodowskiej-Curie**, przygnieciony przez wóz zaprzężony w dwa konie.

Św. Genowefa – patronka Paryża i... dzieło
"polskiego" Francuza.

POMNIK ŚW. GENOWEFY

**PAUL LANDOWSKI
1875 – 1961**

PONT CHARLES DE GAULLE

Najnowszy most w Paryżu oddany do użytku w 1995 r. znajdujący się między Gare d'Austerlitz a Gare de Lyon. Jego współtwórcą jest **polski architekt, Roman Karasiński**.

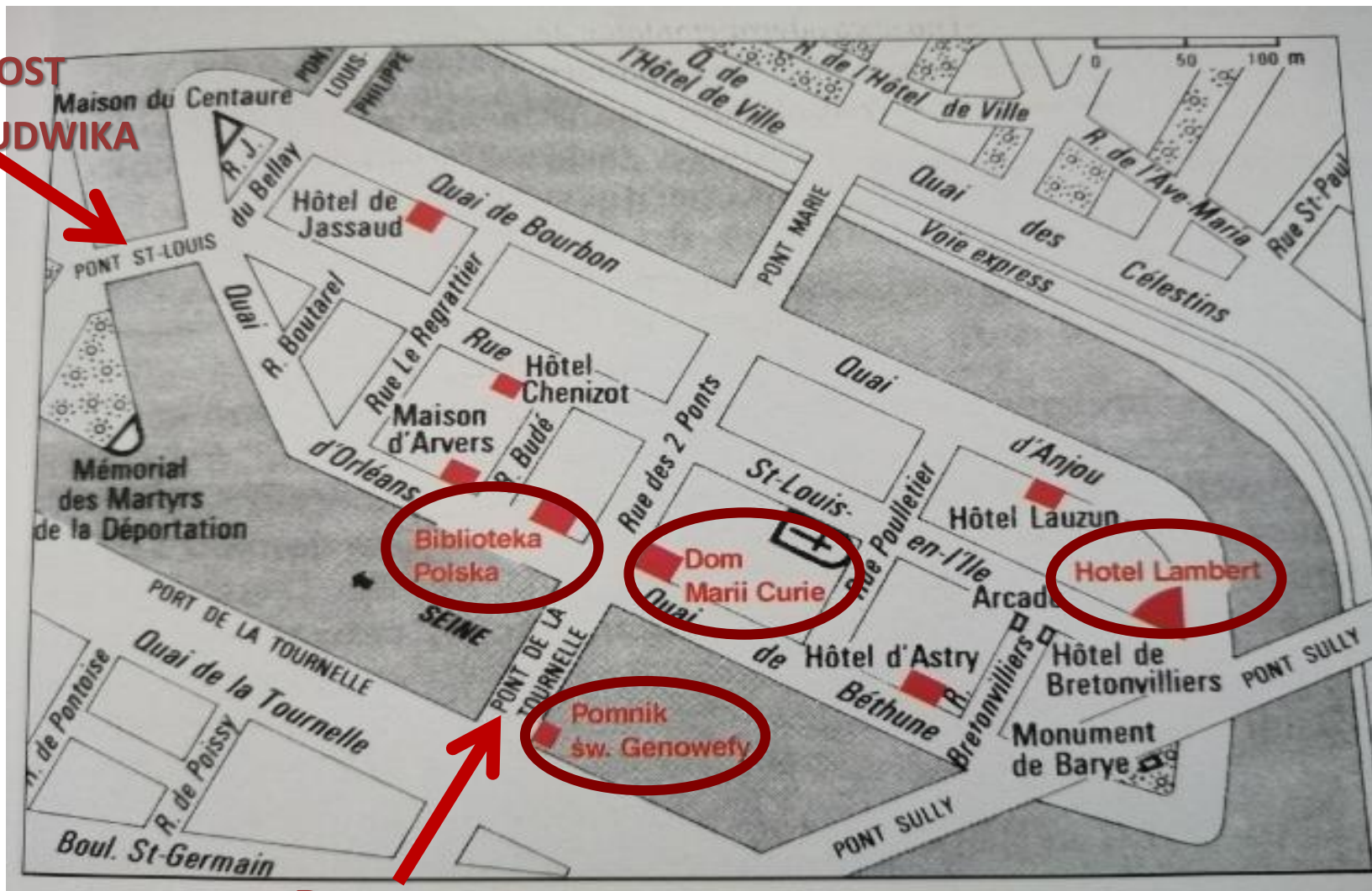

WYSPA ŚW. LUDWIKA

WYSPA ŚW. LUDWIKA

**MOST
ŚW. LUDWIKA**

PONT DE LA TOURNELLE

HOTEL LAMBERT

W latach 1843–1975
hotel Lambert należał
do książąt Czartoryskich,
był głównym ośrodkiem
Wielkiej Emigracji po upadku
powstania listopadowego.

DOM MARIE CURIE

QUAI DE BÉTHUNE 36

Biblioteka mieści się
w czteropiętrowej
kamienicy przy **6, Quai
d'Orléans**. Została
założona w **1838 roku**
przez **Adama
Czartoryskiego, Juliana
Ursyna Niemcewicza,
Karola Sienkiewicza** jako
fundacja Wielkiej
Emigracji.

SALON
FREDERIC CHOPIN

MUSEE
ADAM MICKIEWICZ

MUSEE
BOLESŁAS BIEGAS

Trois musées sont ouverts au public à la Bibliothèque Polonaise de Paris
The Polish Library in Paris contains three small museums open to the public

Le Musée Adam Mickiewicz

Le Musée Mickiewicz présente la vie et l'œuvre d'Adam Mickiewicz (1798-1855) poète romantique polonais. Il est né à Polaniec et est mort à Paris. Il est considéré comme le plus grand poète de la littérature polonaise. Ses œuvres sont traduites en de nombreuses langues.

The Adam Mickiewicz museum presents the life and work of Polish romantic poet Adam Mickiewicz (1798-1855) who is a symbol of national identity and cultural unity for Poles, now it is the only place in Europe where his works are shown. Mickiewicz was a political thinker and a pioneer for the cause of liberty. His poem is large part of his life in Paris where he met important people of Polish diaspora and became one of the most important figures in the Polish diaspora.

Le Salon Chopin

Le Salon Chopin est le seul lieu en France consacré au plus grand compositeur polonais, Frédéric Chopin (1810-1849). Situé à Paris en 1915, Chopin y a écrit ses œuvres les plus importantes. Le Salon Chopin est un lieu de rencontre pour les amateurs de musique et les visiteurs du monde entier.

The Salon of Chopin is the only museum in France dedicated to the great Polish composer Frédéric Chopin (1810-1849). Located in Paris in 1915, Chopin wrote his most important works here. The Salon Chopin is a place where music lovers and visitors from all over the world can meet.

Le Musée Boleslas Biegas

Le Musée Boleslas Biegas présente une collection d'œuvres d'art polonaises du XIXe siècle. Les œuvres sont regroupées en trois sections : la sculpture, la peinture et la gravure. Les œuvres sont exposées dans des salles spacieuses et lumineuses.

The Boleslas Biegas Museum presents a collection of Polish art from the 19th century. The works are grouped into three sections: sculpture, painting and engraving. The works are displayed in spacious and bright rooms.

CO ZNAJDUJE SIĘ W BIBLIOTECIE POLSKIEJ?

1. Muzeum Adama Mickiewicza
2. Salon Fryderyka Chopina
3. Muzeum im. Bolesława Biegasa

MUZEUM IM. ADAMA MICKIEWICZA

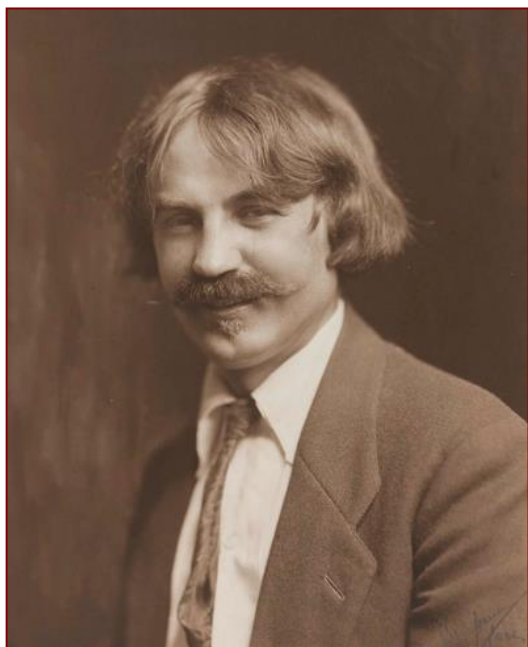

SALON FRYDERYKA CHOPINA

Liczne **szkice i akwarele** Teofila Kwiatkowskiego i **odlewy gipsowe** Auguste'a Clésinger'a, **fortepian** firmy Pleyel z 1845 r.

MUZEUM IM. BOLESŁAWA BIEGASA

Bolesław Biegas
1877 – 1954

MAPA PARYŻA Z ATRAKCJAMI

KATEDRA NOTRE-DAME

Lucjan Wyganowski, (1809-1884), powstaniec listopadowy, współpracował z architektem Eugène Viollet-le-Duc przy renowacji katedry Notre-Dame i Świętej Kaplicy.

POMNIK JANA PAWŁA II

Przy katedrze Notre-Dame – pomnik poświęcony Janowi Pawłowi II.

Dziedziniec Notre-Dame – Plac Jana Pawła II

Plac przed Katedrą Notre Dame od 2006 r.
nosi imię **papieża Jana Pawła II.**

POLSKIE AKCENTY W KATEDRZE NOTRE-DAME

Henryk Walezy (Polska)

Henryk III (Francja)

— Z Bożej łaski król Francji i Polski^[a] —

Z Bożej łaski król Francji i Polski,
wielki książę litewski^[b]

Portret Henryka III w polskim kapeluszu,
przypisywany François Quesnel, ok. 1580–1586

10 września 1573 r.

Książę Henryk Andegaweński,
od 1573 r. **Henryk Walezy, pierwszy
elekcyjny król Polski (od 1573-1574)**
spotkał się tu z posłami z Polski, którzy
zaoferowali mu koronę i zaprzysiągł
w katedrze Notre-Dame umowę z polską
szlachtą, tzw. **artykuły henrykowskie**,
które później stały się częścią podstaw
ustrojowych I Rzeczypospolitej.

Pamiętką tego wydarzenia jest **biała tablica
wmurowana przy wielkim ołtarzu.**

W **1966r.** komunistyczne władze polskie nie pozwoliły na przyjazd papieża Pawła VI na obchody tysiąclecia Chrztu Polski. Uroczystość tę obchodzono więc w **katedrze Notre-Dame.**

2 czerwca 1980 roku Jan Paweł II odprawił Mszę Św. w katedrze (w filar wbudowano tablicę, która upamiętnia to wydarzenie).

WYSPA CITÉ

CONCIERGERIE

Wieża Zegarowa

WIEŻA ZEGAROWA

**Najstarszy zegar w Paryżu
z polskim akcentem**

63, RUE DE SEINE

Tablica upamiętniająca miejsce zamieszkania Adama Mickiewicza.

W **V dzielnicy**, przy ulicy 63 rue de Seine dom, w którym poeta pisał **„Pana Tadeusza” w 1834 r.**

DZIELNICA SAINT-GERMAIN-DES-PRÉS

CO MA WSPÓLNEGO Z POLSKĄ?

KOŚCIÓŁ SAINT-GERMAIN-DES-PRÉS

Król Polski **Jan II Kazimierz Waza** zrzekł się korony po 20 latach rządzenia i abdykował w 1668 r. Krótko po tym wydarzeniu wyjechał do Paryża (jego żona Ludwika Maria Gonzaga była Francuzką) i został **opatem Saint-Germain-des-Prés**. Obejmował ten urząd przez trzy lata, aż do swojej śmierci.

**Nagrobek polskiego
króla Jana II Kazimierza**

**Tablica w językach polskim
i francuskim** informuje wszystkich
o zasługach Jana Kazimierza dla
Wrocławia. **Odślonił ją w 2011 r.
prezydent Wrocławia
Rafał Dudkiewicz**

KOŚCIÓŁ SAINT-GERMAIN-DES-PRÉS

**Jest tam też popiersie
Jana Pawła II**

Jeden z dwóch
najstarszych
uniwersytetów
w Europie, założony
w **1253** roku przez
Robert de Sorbon,
spowiednika
Ludwika IX Świętego.

<https://www.youtube.com/watch?v=OsUC3rEJOPE>

POLACY NA JEDNYM Z NAJSTARSZYCH UNIWERSYTETÓW

Stanisław Konarski

Jan Zamoyski

Maria Skłodowska-Curie

PIERWSZA KOBIETA PROFESOR NA SORBONIE

Plaque à l'entrée de l'amphithéâtre de physique de la Sorbonne (de nos jours amphithéâtre Lefebvre).

COLLÈGE DE FRANCE

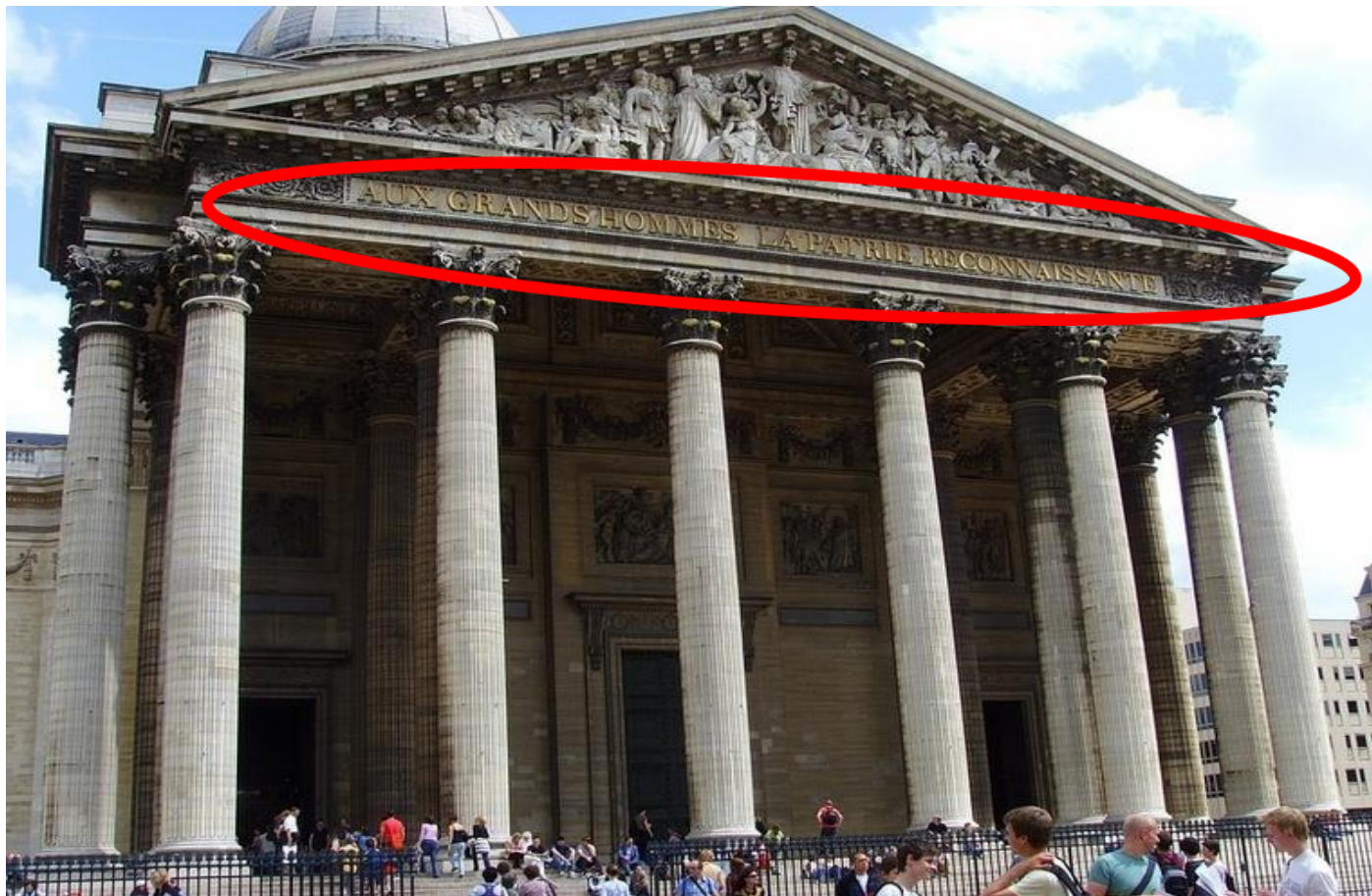
Instytucja naukowa o renomie światowej i osobliwym statucie założona **w 1530 r.** przez francuskiego **króla Franciszka I.**

W **1840 roku Adam Mickiewicz** zostaje **profesorem literatury słowiańskiej**, gdzie wykłada do roku **1844.**

PANTEON

„Wielkim Ludziom – Wdzięczna Ojczyzna”.

<https://www.youtube.com/watch?v=bW0PV464mzg>

W KRYPCIE PANTEONU

**MARIA SKŁODOWSKA-CURIE
1867 – 1934**

**PIERRE CURIE
1859 – 1906**

MUZEUM PIOTRA I MARII CURIE

Mieści się w dawnym Instytucie Radowym
przy 1, Rue Pierre et Marie Curie.

W muzeum m.in. **kopie**
otrzymanych Nagród
Nobla, a także zdjęcia
i przyrządy naukowe,
za pomocą których
małżeństwo odkryło **rad.**

OGRÓD LUKSEMBURSKI

<https://www.youtube.com/watch?v=0c2qojCgPIM>

Pomnik Fryderyka Chopina

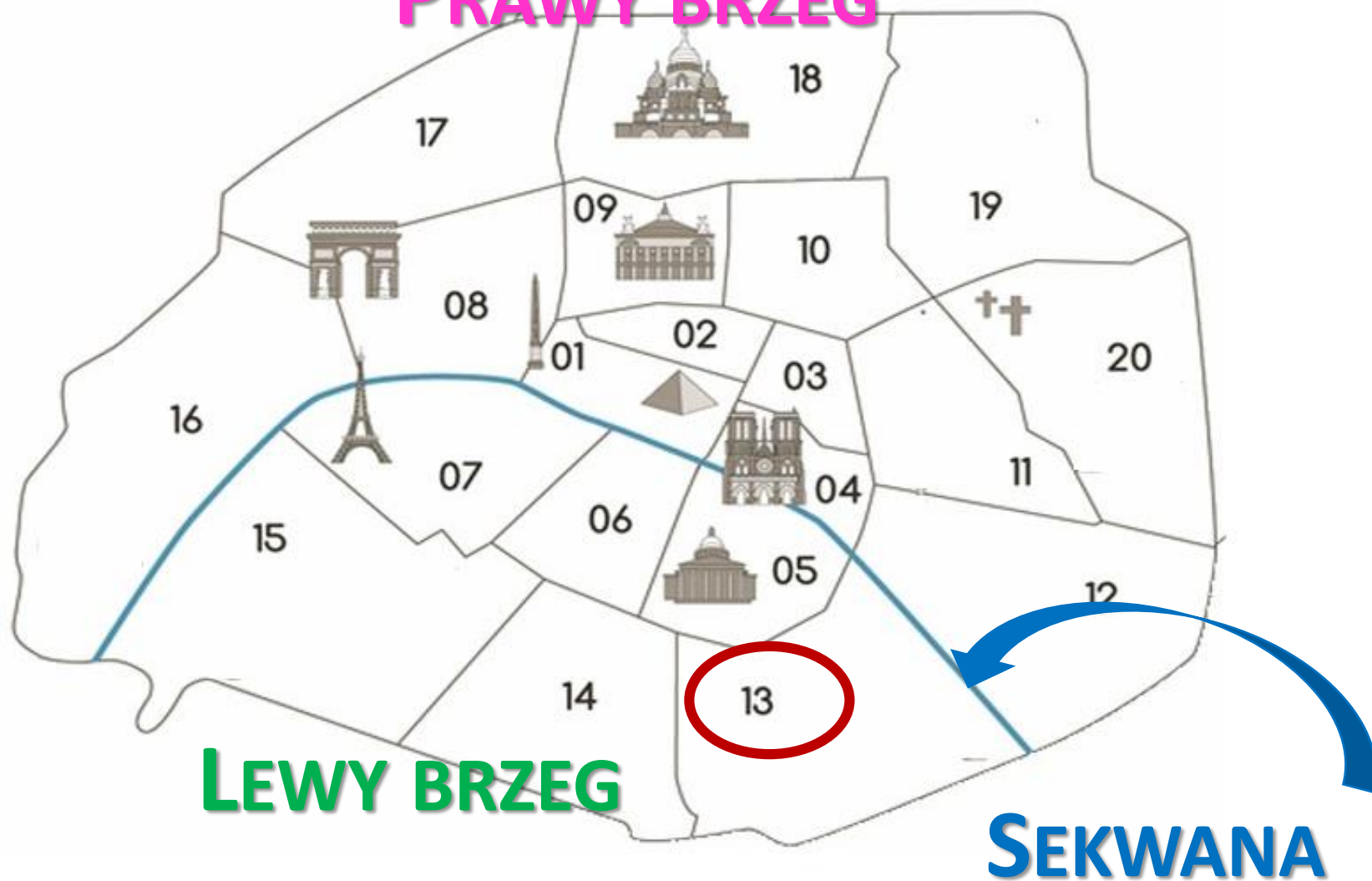

Pomnik składa się
z granitowego cokołu,
na którym znajduje się
brązowe popiersie artysty.

Pomnik posiada napis:

À Frédéric Chopin 1810-1849.

PRAWY BRZEG

DOM ŚW. KAZIMIERZA

119, rue du Chevaleret (XIII dzielnica)

W tym Domu mieszkał i zmarł
(od 9 lutego 1877 r.
do 23 maja 1883 r.
poeta Cyprian Kamil Norwid.

Instytucja założona **w 1846 r. przez polskich emigrantów w Paryżu** (Wielką Emigrację) służąca pomocą Polakom niemającym innego schronienia we Francji, weteranom, sierotom i ubogim.

DOM ŚW. KAZIMIERZA

119, rue du Chevaleret (XIII dzielnica)

W 1845 roku księżna Anna Czartoryska zleciła **siostrze Teofili Mikułowskiej** opiekę nad sierotami, przeważnie dziećmi powstańców, co było pierwszym krokiem na drodze do założenia zakładu Św. Kazimierza.

Anna Zofia z książąt Sapiehów

księżna Czartoryska
w 1846 r. otworzyła przytułek
Dom Św. Kazimierza

SKWER IM. CYPRIANA NORWIDA

W sąsiedztwie Domu
Św. Kazimierza znajduje się
świeżo urządzony
Skwer Norwida
z tablicą-pomnikiem
poety dłuta
prof. Aleksandra Śliwy
z krakowskiej ASP.
Skwer otwarto w 2004 r.

JARDIN D'EREVAN

**Park przy Cours Albert I
– dzielnica Champs-Élysée**

Jedyny polski poeta
uhonorowany przez Francję.

Pomnik Adama Mickiewicza

GDYBY NIE ON, LUWR ZAPEWNE PRZESTAŁBY ISTNIEĆ - POLSKI BOHATER

Florian Trawiński uratował Muzeum Luwr przed spaleniem w 1871 r. Gdy władze Komuny Paryskiej poleciły zniszczenie dawnego pałacu, wymienił on **podłożone w muzeum beczki z naftą na beczki z wodą.** Po upadku zrywu był jednym **z dyrektorów muzeum przez 35 lat.**

Comédie-Française (Komedia Francuska)

Andrzej Seweryn

Zaangażowany w 1993 r.– **jako trzeci cudzoziemiec w historii teatru francuskiego** – do jednego z najbardziej prestiżowych teatrów na świecie **Comédie Française.**

W 1995 r. został 493. socjetariuszem Komedii Francuskiej, a w 2013 r. socjetariuszem honorowym (fr. *sociétaire honoraire*)

PLAC VENDÔME

Dom nr 12
przy placu Vendôme.

Tablica przypomina, że **w tym domu**
zmarł Fryderyk Chopin.

KOŚCIÓŁ ŚW. MAGDALENY

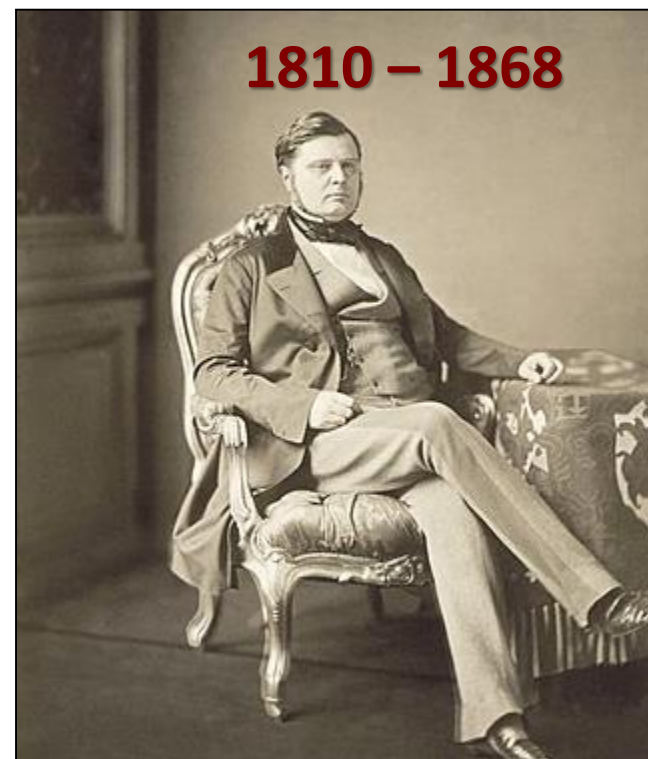
Kościół Św. Magdaleny mieszczący się w VIII dzielnicy Paryża był **miejszem pogrzebu wielu znanych osobowości.**

W 1849 roku odbyła się tu msza żałobna **za Fryderyka Chopina**, a w **1856 r.** odbył się **pogrzeb Adama Mickiewicza.**

OPERA GARNIER

Jeden z największych teatrów muzycznych
w Europie

Budowę opery nadzorował Polak.

**Aleksander Walewski,
nieślubny syn cesarza Napoleona I
i Marii Walewskiej.**

ŁUK TRIUMFALNY

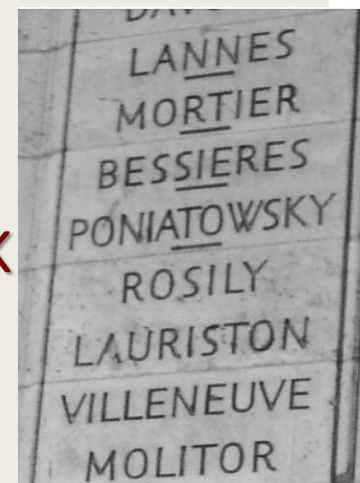
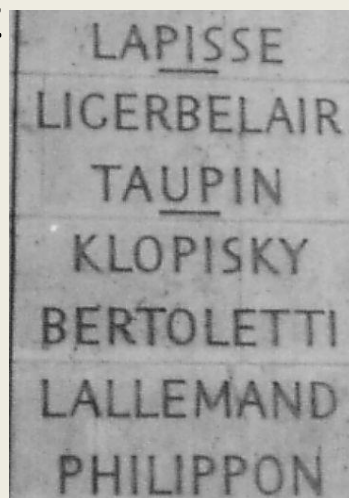

Monumentalny pomnik w formie łuku triumfalnego stojący na placu Charles'a de Gaulle'a

ŁUK TRIUMFALNY

Na pomniku wyryta jest historia kampanii Napoleona Bonaparte. To ponad 600 nazwisk marszałków i generałów napoleońskich w tym **7 Polaków**. Są to:

1. gen. Józef Poniatowski zapisany jako **PONIATOWSKY**
2. gen. Jan Dąbrowski, **DOMBROWSKY**
3. gen. Józef Chłopicki **KLOPICKY**
4. gen. Karol Kniaziewicz **KNIAZIEWICZ**
5. bryg. Józef Łazowski **LASOWSKI**
6. bryg. Józef Sułkowski **SULKOSKY**
7. gen. Józef Zajączek **ZAYONSCHECK**

WARSZAWA W PARYŻU

Plac Warszawy usytuowany między placem Trocadero a wieżą Eiffel'a.

W roku 1918, wiele osób spośród polskiej arystokracji mieszkało we Francji i miało tu wielu przyjaciół. Dlatego, aby uczcić odzyskanie niepodległości przez nasz kraj po 123 latach zaborów, Francuzi nazwali ten plac właśnie Placem Warszawy.

WARSZAWA W PARYŻU I TROCHĘ ZAPOMNIANY POMNIK KOMBATANTÓW

W pobliskich ogrodach Trocadéro – trochę zapomniany pomnik poświęcony polskim bohaterom.

Pomnik poświęcony **polskim bojownikom**, którzy walczyli **o wyzwolenie Francji w latach 1939-1945**. Autorem pomnika jest **André Greck**, który zaprojektował także **Bibliotekę Polską w Paryżu**.

Odsłonięcie pomnika odbyło się w 1978 r., a jego gipsowy model przechowywany jest w Muzeum Narodowym w Krakowie.

Grób wraz z pomnikiem nagrobnym polskiego pianisty i kompozytora **Fryderyka Chopina** (1810–1849).

Najstłynniejszy nagrobek

CMENTARZ PÈRE LACHAISE

Grób Honoré de Balzac i Eweliny Hańskiej.

CMENTARZ PÈRE LACHAISE

Maria Walewska,
nazwana „polską żoną”
Napoleona

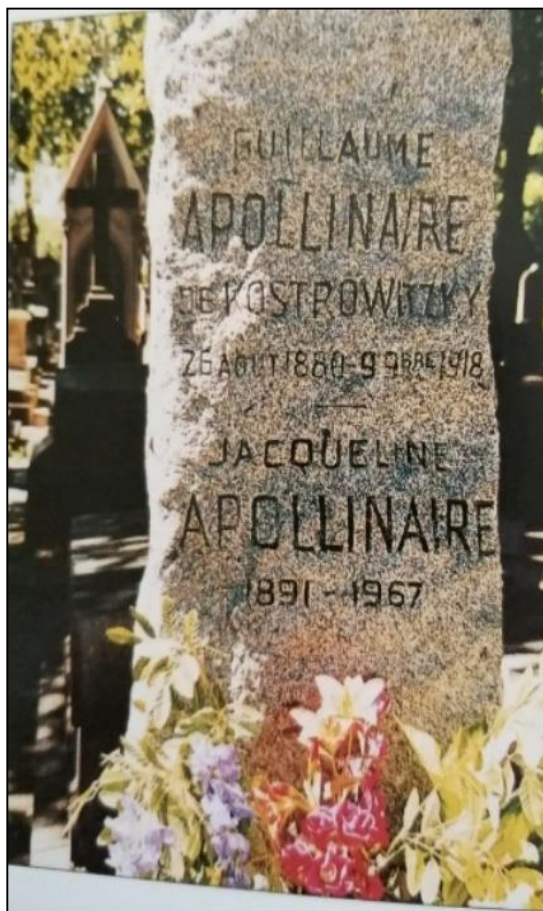

**Grób z jej sercem znajduje się
w kaplicy rodziny Ornano**

GUILLAUME DE KOSTROWITZKI, ZWANY APOLLINAIRE

**APOLLINAIRE
1880 – 1918**

W żyłach Apollinaire'a,
najbardziej paryskiego
z poetów, płynęła

polska krew.

**Wilhelm Apolinary
Kostrowicki**

CMENTARZ MONTMARTRE

Grób Juliusza Słowackiego, jednego z najwybitniejszych poetów polskich doby romantyzmu.

Prochy zostały przewiezione do Polski w 1927 roku i złożone w Krypcie Wieszczów Narodowych w katedrze na Wawelu. **Na byłym grobie Słowackiego jest jego wizerunek w brązie i napisem po francusku „Wielki poeta polski”.**

DZIĘKUJEMY ZA UWAGĘ!

Barbara Kosta

kosta@womczest.edu.pl

Agnieszka Grudzińska

grudzinska@womczest.edu.pl

1. <https://paris10.pl/10-polskich-miejsc-w-paryzu>, [dostęp: 12.06.2020]
2. https://fr.wikipedia.org/wiki/Librairie_polonaise_de_Paris, [dostęp: 12.06.2020]
3. https://fr.wikipedia.org/wiki/Marie_Curie, [dostęp: 12.06.2020]
4. <http://mademoisellekier.blogspot.com/2017/11/slady-znanych-polakow-w-paryzu.html>, [dostęp: 12.06.2020]
5. <http://blog.lodgis.com/conseils-apprendre-reperer-facilement-paris-arrondissements/>, [dostęp: 12.06.2020]
6. https://www.data.gouv.fr/fr/datasets/paris-par-arrondissements/#_, [dostęp: 12.06.2020]
7. https://fr.wikipedia.org/wiki/Pont_Neuf, [dostęp: 12.06.2020]
8. https://es.wikipedia.org/wiki/Pierre_Curie, [dostęp: 12.06.2020]
9. https://pl.wikipedia.org/wiki/Paul_Landowski, [dostęp: 12.06.2020]
10. <https://www.unjourdeplusaparis.com/paris-culture/sainte-genevieve-pont-de-la-tournele>, [dostęp: 12.06.2020]
11. https://pl.wikipedia.org/wiki/Pont_Charles_de_Gaulle, [dostęp: 12.06.2020]
12. Stettner-Stefańska B., Paryż po polsku, Horyzont, Warszawa 2001, str. 53
13. <https://otwartezabytki.pl/pl/relics/76347-paryz-hotel-lambert>, [dostęp: 12.06.2020]
14. <http://mademoisellekier.blogspot.com/2017/11/slady-znanych-polakow-w-paryzu.html>, [dostęp: 12.06.2020]
15. https://pl.wikipedia.org/wiki/Muzeum_Adama_Mickiewicza_w_Pary%C5%BCu, [dostęp: 12.06.2020]
16. http://karlowicz.free.fr/bp/z2/05_dsc5047-49b.jpg, [dostęp: 12.06.2020]
17. <http://www.archiwaprzelomu.pl/TowarzystwoHistorycznoLiterackieiBibliotekaPolskawParyzu,25,67>, [dostęp: 12.06.2020]
18. https://pl.wikipedia.org/wiki/Bolesław_Biegas, [dostęp: 15.06.2020]
19. <https://paris10.pl/mapa-atrakcji-z-atrakcjami-turystycznymi>, [dostęp: 15.06.2020]
20. https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%8Ele_de_la_Cit%C3%A9, [dostęp: 15.06.2020]
21. <https://fr.wikipedia.org/wiki/Sainte-Chapelle>, [dostęp: 15.06.2020]
22. http://www.zmichowska.pl/Dokumenty/Projekt_gim/2013_2014/C2_2013/paryz_slady.pdf, [dostęp: 15.06.2020]
23. <https://www.pariscityvision.com/fr/paris/monuments/notre-dame-de-paris/parvis>, [dostęp: 15.06.2020]

24. <https://www.krajoznawcy.info.pl/jan-pawel-ii-we-francji-6507>, [dostęp: 15.06.2020]
25. https://pl.wikipedia.org/wiki/Henryk_III_Walezy, [dostęp: 15.06.2020]
26. <http://artursac.blogspot.com/2012/12/katedra-notre-dame.html>, [dostęp: 15.06.2020]
27. https://pl.wikipedia.org/wiki/Adam_Mickiewicz, [dostęp: 15.06.2020]
28. https://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Towia%C5%84ski, [dostęp: 15.06.2020]
29. https://fr.wikipedia.org/wiki/Jean-Paul_II, [dostęp: 15.06.2020]
30. <https://fr.map-of-paris.com/pdf/plan-quartier-latin-paris-pdf.pdf>, [dostęp: 15.06.2020]
31. <http://www.paryż.net.pl/img/paryz-9.jpg>, [dostęp: 15.06.2020]
32. <https://www.pinterest.fr/pin/816488607413605038/>, [dostęp: 15.06.2020]
33. <http://www.ifrancja.fr/viii-najstarszy-zegar-w-paryzu-a361.html>, [dostęp: 15.06.2020]
34. https://fr.wikipedia.org/wiki/Adam_Mickiewicz, [dostęp: 15.06.2020]
35. <https://gdziwyjechac.pl/35389/co-zobaczyc-w-paryzu-w-czasie-stopovera-na-pol-dnia.html>, [dostęp: 15.06.2020]
36. <http://mademoisellekier.blogspot.com/2017/11/slady-znanych-polakow-w-paryzu.html>, [dostęp: 15.06.2020]
37. https://fr.wikipedia.org/wiki/Abbaye_de_Saint-Germain-des-Pr%C3%A9s, [dostęp: 15.06.2020]
38. https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_Konarski, [dostęp: 15.06.2020]
39. https://fr.wikipedia.org/wiki/Jan_Zamoyski, [dostęp: 16.06.2020]
40. https://fr.wikipedia.org/wiki/Marie_Curie, [dostęp: 16.06.2020]
41. <https://poloniki.pl/2018/04/08/marzec-2018-adam-mickiewicz-w-paryzu/>, [dostęp: 16.06.2020]
42. https://pl.wikipedia.org/wiki/Coll%C3%A8ge_de_France, [dostęp: 16.06.2020]
43. <http://www.paryż.net.pl/img/paryz-67.jpg>, [dostęp: 16.06.2020]
44. https://pl.wikipedia.org/wiki/Bronis%C5%82aw_Geremekm, [dostęp: 16.06.2020]

NETOGRAFIA

45. <https://www.wroclaw.pl/extra/jerzy-grotowski-wizjoner-kontrkultury1932-2008>, [dostęp: 16.06.2020]
46. <https://pixabay.com/fr/photos/panth%C3%A9on-quartier-latin-paris-1051423/>, [dostęp: 16.06.2020]
47. <https://paris10.pl/10-polskich-miejsc-w-paryżu>, [dostęp: 16.06.2020]
48. <https://polskifr.fr/polska-we-francji/paryski-panteon-tu-spoczywaja-wielcy/>, [dostęp: 16.06.2020]
49. <https://www.lfv.pl/?p=1210>, [dostęp: 16.06.2020]
50. https://pl.wikipedia.org/wiki/Pomnik_Fryderyka_Chopina_w_Ogrodzie_Luksemburskim, [dostęp: 16.06.2020]
51. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Dom_św._Kazimierza_\(stowarzyszenie\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Dom_św._Kazimierza_(stowarzyszenie)), [dostęp: 16.06.2020]
52. https://fr.wikipedia.org/wiki/Cours_Albert-Ier, [dostęp: 17.06.2020]
53. https://fr.wikipedia.org/wiki/Cours_Albert-Ier#/media/Fichier:Cours_Albert_1er_Paris_Jardin_d'Erevan.jpg, [dostęp: 16.06.2020]
54. <https://pbs.twimg.com/media/Dih7S2pW0AEjOVL?format=jpg&name=small>, [dostęp: 16.06.2020]
55. https://pl.wikipedia.org/wiki/Andrzej_Seweryn, [dostęp: 16.06.2020]
56. <https://www.krajoznawcy.info.pl/wokol-placu-vendome-8132>, [dostęp: 16.06.2020]
57. https://en.wikipedia.org/wiki/Place_Vend%C3%B4me, [dostęp: 16.06.2020]
58. <https://www.lfv.pl/?p=1210#gallery-29>, [dostęp: 16.06.2020]
59. https://fr.wikipedia.org/wiki/Église_de_la_Madeleine, [dostęp: 16.06.2020]
60. https://fr.wikipedia.org/wiki/Op%C3%A9ra_Garnier, [dostęp: 17.06.2020]
61. [https://www.wikiwand.com/pl/Aleksander_Colonna-Walewski_\(syn_Napoleona\)](https://www.wikiwand.com/pl/Aleksander_Colonna-Walewski_(syn_Napoleona)), [dostęp: 17.06.2020]
62. https://www.flickr.com/photos/o_0/35155445671/in/photostream/, [dostęp: 17.06.2020]

63. https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89glise_Saint-Louis-d%27Antin#/media/Fichier:%C3%89glise_Saint-Louis-d'Antin_2.jpg, [dostęp: 17.06.2020]
64. https://fr.wikipedia.org/wiki/%C3%89glise_Saint-Philippe-du-Roule, [dostęp: 17.06.2020]
65. <https://pixabay.com/fr/photos/arc-de-triomphe-paris-paysage-2975433>, [dostęp: 17.06.2020]
66. https://polskifr.fr/wp-content/uploads/2019/07/810px-FW_Eiffelturm7-768x1024.jpg, [dostęp: 17.06.2020]
67. <https://polskifr.fr/polska-we-francji/warszawa-w-paryzu-i-troche-zapomniany-pomnik-kombatantow/>, [dostęp: 17.06.2020]
68. <https://pl.wikipedia.org/wiki/P%C3%A8re-Lachaise>, [dostęp: 17.06.2020]
69. https://pl.wikipedia.org/wiki/Honor%C3%A9_de_Balzac, [dostęp: 17.06.2020]
70. https://fr.wikipedia.org/wiki/Ewelina_Ha%C5%84ska, [dostęp: 18.06.2020]
71. http://www.zmichowska.pl/Dokumenty/Projekt_gim/2013_2014/C3_2013/paryz_slady.pdf, [dostęp: 18.06.2020]
72. https://fr.wikipedia.org/wiki/Marie_Walewska, [dostęp: 18.06.2020]
73. www.tombeauxpolonais.eu/content/walewska-z-d-łaczyńska-2°v-d'ornano-hr-maria-1789-1817, [dostęp: 18.06.2020]
74. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Colonna-Walewski_\(syn_Napoleona\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Aleksander_Colonna-Walewski_(syn_Napoleona)), [dostęp: 18.06.2020]
75. https://pl.wikipedia.org/wiki/Guillaume_Apollinaire, [dostęp: 18.06.2020]
76. https://pl.wikipedia.org/wiki/Cmentarz_Montmartre, [dostęp: 18.06.2020]
77. https://pl.wikipedia.org/wiki/Juliusz_S%C5%82owacki, [dostęp: 18.06.2020]
78. https://fr.wikipedia.org/wiki/Anna_Zofia_Sapieha, [dostęp: 18.06.2020]
79. <https://napoleon.org.pl/index.php/muzy-na-uslugach-empire-u/epoka-empiru-w-kamieniu-ryta/342-nazwy-miejscowosci-z-terenu-polski-oraz-polskie-nazwiska-na-luku-triumfalnym-w-paryzu>, [dostęp: 19.06.2020]